

studio PLANTAARDIG

19 juni 2026

#117 Landenspecial Australië, deel 1: Hoe vleeshonger een continent verwoestte

Meer info en luisteren op:

<https://studioplantaardig.nl/Podcast/117-landenspecial-australië-deel-1-hoe-vleeshonger-een-continent-verwoestte/>

00:00:07 Esther Molenwijk

Verbeter de wereld met vork en mes. Mijn naam is Esther Molenwijk en dit is Studio Plantaardig.

00:00:15 Pablo Molenman

Voordat we beginnen met deze aflevering wil ik graag stilstaan bij de oorspronkelijke bewoners, de traditionele custodians van de gebieden die onderwerp zijn van deze podcast. Terwijl we praten over voedselsystemen en hoe die duurzaam te maken, erkennen we de diepe kennis en de blijvende verbinding met het land en het water, die de Aboriginal en Torres Strait Islander volken al meer dan 50.000 jaar onderhouden. We betuigen ons respect aan hun elders, hun traditionele leiders uit het verleden en in het heden, en erkennen dat hun soevereiniteit nooit is overgedragen. Always was, always will be Aboriginal land.

00:01:01 Esther Molenwijk

Amen. Dit klinkt als een spreuk.

00:01:04 Pablo Molenman

Ja, dat is het ook wel een beetje. Dit is een Acknowledgement of Country. En ik moest er eerst ook eventjes aan wennen, maar dit is echt een soort van standaard gebruik dat je overal in Australië tegenkomt tegenwoordig. Er is een tekstje zoals dit wordt voorgelezen bij de opening van elke vergadering, elk evenement. Je vindt het zelfs onderaan de website van bijna alle bedrijven en onder e-mails. En het is bedoeld om erkenning te geven aan het feit dat je dus bijvoorbeeld een bedrijf aan het runnen bent of in dit geval podcastfragmenten aan het opnemen bent op een land dat niet van jou is. En dat je dus daar erkenning aan geeft en respect betuigt voor de oorspronkelijke beheerder van dat land. En het leek me wel passend om er hier ook zo eentje uit te spreken.

00:01:48 Esther Molenwijk

Nou, uitstekend. En over die oorspronkelijke beheerders, daar gaan we het ook vast nog wel over hebben

vandaag in de aflevering.

00:01:54 Pablo Molenman

Ja, absoluut.

00:01:55 Esther Molenwijk

Ja, daar kom je echt niet omheen als je het over Australië hebt. Maar laat ik dan nu de luisteraar vertellen waar ze precies in terecht zijn gekomen. Welkom beste luisteraar, good day mate, bij deze landenspecial over Australië. Ik ben weer in het gelukkige bijzijn van onze buitenlandcorrespondent eiwittransitie, Pablo Molenman. Welkom.

00:02:14 Pablo Molenman

Dank je wel.

00:02:15 Esther Molenwijk

En de hoofdvraag van vandaag is, hoe ver is Australië in de eiwittransitie? Oftewel, schiet het daar een beetje op met die plantaardige revolutie? En kunnen we misschien ook iets van ze leren? En dit is dan onderdeel van weer zo'n opdracht die jij samen met Veerle hebt gedaan voor Proveg.

00:02:31 Pablo Molenman

Ja, dat klopt.

00:02:32 Esther Molenwijk

Het is toch echt wel een droombaan eigenlijk die jij hebt?

00:02:35 Pablo Molenman

Ja, zeker Australië. Daar droom ik al van, sinds ik twaalf jaar oud ben, om daar een keer heen te gaan.

00:02:41 Esther Molenwijk

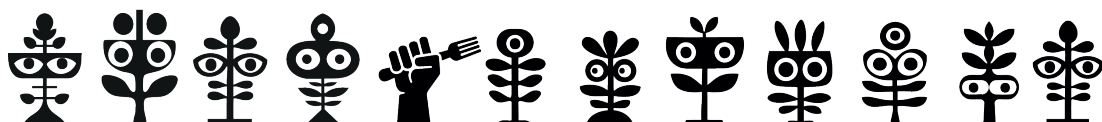
Oh ja. En was het een beetje zoals je had gehoopt toen je twaalf jaar oud was?

00:02:46 Pablo Molenman

Nou, dat is misschien wel een leuk verhaal, maar laten we dat even bewaren voor straks.

00:02:50 Esther Molenwijk

Oké, oké, oké. Nou, goed. Interessant. Cliffhanger. Even kijken. Een half jaar geleden maakten we natuurlijk ook al een landenspecial over India. En toen maakte ik eigenlijk de fout dat ik dacht van nou, dat kan toch wel in één aflevering. Met als gevolg dat we én heel veel moesten weglaten én dan ook nog eens op een hele lange uitzending zijn geland. En ja, ik had gewoon dom genoeg weer helemaal geen rekening gehouden met hoe grondig jij die zaken altijd aanpakt, Pablo. Dus een paar maanden geleden hadden we even samen via Zoom een call toen jij nog in Australië zat. En ja, toen vertelde je me al een beetje wat je daar allemaal aan het meemaken was. En toen was me al heel snel duidelijk, dat gaat dit keer niet

studio PLANTAARDIG

lukken in één aflevering.

00:03:30 Pablo Molenman
Dus een tweeluik.

00:03:32 Esther Molenwijk
Een tweeluik. Dit keer maken we er een tweeluik van. Grofweg moeten we zeggen dat het eerste deel gaat over de problemen en het tweede deel over de oplossingen. Zeg ik het zo goed?

00:03:44 Pablo Molenman
Ja, nou ja, problemen. Ik denk in het eerste deel gaan we het land een beetje schetsen hoe het ervoor staat met de veehouderij. En inderdaad alle problemen die daarmee gepaard gaan, want die zijn in Australië echt onvergelijkbaar met enig ander land in de wereld, heb ik gemerkt. En dan gaan we het volgende keer hebben over hoe het ervoor staat met de alternatieven en de beweging om het voedselsysteem te veranderen. Dus ja, dat kun je wel de oplossingen noemen of misschien de uitdagingen.

00:04:21 Esther Molenwijk
Eerst dus maar de feiten en cijfers. Misschien kun je eerst een beetje context geven bij dit gigantische land en met de vleesconsumptie in Australië.

00:04:30 Pablo Molenman
Ja, dat is goed. Australië is inderdaad enorm. Je zou kunnen zeggen het grootste eiland op aarde. Alleen wetenschappers zeggen dat is niet zo. Het is het kleinste continent. Maar het is ook een van de dunst bevolkte landen ter wereld. Dus je hebt ongelooflijk veel land en daarop maar 27,5 miljoen mensen. Dus dat is 0,3% Van de wereldbevolking die daar woont en die zijn dan eigenlijk vooral geconcentreerd langs de kust. Dus dat binnenland, daar wonen heel weinig mensen.

00:05:01 Esther Molenwijk
En daarmee is het eigenlijk totaal tegenovergestelde van India, waar je daarvoor was. Waar, wat was het ook weer? Ik geloof één vijfde van de wereldbevolking woont.

00:05:09 Pablo Molenman
Ja, ja, precies. Ja, dus India heeft heel veel mensen met een hele lage vleesconsumptie per persoon. En Australië heeft juist heel weinig mensen, maar met een hele hoge vleesconsumptie per persoon. Dat is precies het omgekeerde eigenlijk. Maar nu komt het, ze staan toch allebei in de top 10 van de grootste voedseluitstoters ter wereld. India komt nog wel een stuk hoger uit dan Australië, maar Australië is qua wereldwijde vleesconsumptie dus alsnog heel substantieel. En ja, dat is echt krankzinnig als je bedenkt met hoe weinig mensen ze toch nog in die top 10 hebben weten door te stoten.

00:05:45 Esther Molenwijk
Jeetje, het is gewoon, enorme vleeseters zijn het.

00:05:47 Pablo Molenman
Enorme vleeseters, ja. Volgens sommige lijstjes de grootste vleeseters op aarde zelfs. Australiërs eten gemiddeld 112 kilo vlees per persoon per jaar.

00:05:59 Esther Molenwijk
Even denken hoor, en wij zitten op zo'n 70, geloof ik?

00:06:02 Pablo Molenman
Ja, volgens deze meetmethode 62 kilo per jaar. Dus dan eten Australiërs ongeveer twee keer zoveel vlees als wij.

00:06:12 Esther Molenwijk
Nou, dat is fors.

00:06:13 Pablo Molenman
Ja, en een heel groot deel daarvan, ongeveer 60 kilo, is rood vlees. Ze eten ook opvallend veel schapenvlees, de hoogste schapenvleesconsumptie per persoon in de wereld. En mede doordat ze zoveel rood vlees eten, heeft het eetpatroon van de gemiddelde Australiër ook de hoogste CO2-voetafdruk per persoon van de hele wereld. En ook het hoogste landgebruik van hun dieet in de wereld en het op drie na hoogste impact op wilde dieren in de wereld.

00:06:44 Esther Molenwijk
Jeetje.

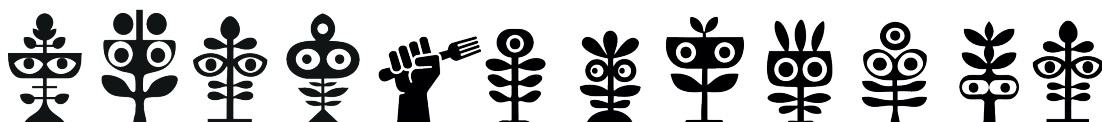
00:06:45 Pablo Molenman
Dit gaat een beetje een thema worden in deze uitzending trouwens. Ik ga heel vaak de woorden grootste in de wereld gebruiken nog. Dus mochten mensen het leuk vinden om er een drinking game van te maken. Elke keer als ik die woorden zeg neem je een slokje soja-melk.

00:06:59 Esther Molenwijk
Dan ben je aan het eind knetterdronken.

00:07:02 Pablo Molenman
Maar goed, daar zit dus ook een kans. Want dat betekent dus ook dat als een Australiër vegan wordt of minder vlees gaat eten, dat je gelijk de hoogste CO2-besparing per persoon ter wereld hebt. Dat is een besparing van 90 procent aan CO2-uitstoot.

00:07:22 Esther Molenwijk
Ten opzichte van?

00:07:22 Pablo Molenman
Van het gemiddelde Australische dieet naar een vegan

studio PLANTAARDIG

dieet. Dus dat is een enorme besparing.

00:07:28 Esther Molenwijk

Ik denk dat effectief altruïsten hier nu helemaal op aanslaan. We moeten al onze pijlen op die Australiërs richten.

00:07:34 Pablo Molenman

Nou, dat hebben ze nog niet gedaan. Maar ik denk zeker dat er wel een case te maken is dat het heel kostenefficiënt is. Kostenefficiënter dan veel andere landen om in Australië aan vegan advocacy te werken. Dus misschien wat meer pijlen dan dat er nu gericht zijn, dat zou zeker welkom zijn.

00:07:50 Esther Molenwijk

En dat zijn jullie natuurlijk ook aan het doen.

00:07:52 Pablo Molenman

Ja, dit is zeker een belangrijke reden voor Proveg om een kantoor in Australië te openen.

00:07:58 Esther Molenwijk

Dus ik heb beeld. Het is een land van enorme carnivooren. Hoe komt dat eigenlijk? Is dat historisch te verklaren waarom ze zoveel vlees zijn gaan eten daar?

00:08:08 Pablo Molenman

Ja, dat heeft een hele hoop verschillende redenen, zowel historische als ook geografische en culturele. En die zijn allemaal een beetje met elkaar verbonden natuurlijk. Ik denk dat het goed is om met die geografie te beginnen. Dus zoals we net al zeiden, dit is echt een enorm land, heel veel ruimte. En dat maakt dat het heel goedkoop is om daar vee te houden. Veel goedkoper dan in Europa. En dat was natuurlijk ook de grote aantrekkingskracht voor de Europese kolonisten om tweehalf eeuw geleden naar Australië toe te komen. En zo komen we bij de historische reden. Want de Britten die maakten van Australië direct een wingewest door er vlees te produceren en dat dan terug naar Europa te verschepen. Dus het was van het begin af aan echt een exportmarkt.

00:08:52 Esther Molenwijk

Echt waar? Toen al? Terwijl transport toch een hele hoop kosten met zich meebrengt en gedoe en bederf.

00:08:59 Pablo Molenman

Ja, maar vlees was schaars goed in Groot-Brittannië in die tijd. Je moet bedenken dat veel van de Britten die daar kwamen, die kwamen uit een positie van armoede. Die konden zich nauwelijks vlees veroorloven. Sommigen die hadden net die grote Ierse hongersnood achter de rug. En Australië werd in die tijd actief gepromoot als een soort van luilekkerland eigenlijk. Er is zelfs een pamflet uit die tijd dat probeerde om mensen naar

Australië te lokken. En dat had als titel, comfort for the poor, meat three times a day. En dat vonden mensen, ja, dat konden ze niet geloven. Vlees drie keer per dag. En heel veel schriftelijke bronnen uit die tijd, die gaan helemaal los over de ongekende weelde aan vlees die ze daar tegenkwamen. Daar zat een agenda achter om mensen te lokken. En dat was zeker niet voor iedereen de werkelijkheid in die tijd. Maar het is grofweg wel de werkelijkheid van vandaag geworden eigenlijk. Door dus die enorme vleesproductie daar en de groeiende welvaart is heel veel vlees eten nu de norm. En dat heeft letterlijk de Australische cultuur gevormd.

00:10:08 Esther Molenwijk

Dus het was niet zozeer die Aboriginals die zoveel vlees aten. Het waren echte kolonisten die dat vlees daar naartoe hebben gebracht en groot hebben gemaakt in de cultuur.

00:10:17 Pablo Molenman

Ja, en ik heb het nu dus eigenlijk over de dominante westerse Australische cultuur. Die is maar in heel beperkte mate gevormd door de Aboriginal cultuur. En de Aboriginals die hebben ook nooit vee gehouden trouwens. Maar daar moeten we straks misschien nog even op terugkomen. Ja, wat je dus ziet is eigenlijk dus een westerse economie die gebouwd is op de veehouderij. Ze zeiden toen in die tijd ook we are riding on the sheep's back. Dus schapen en koeien, dat was eigenlijk de enige economische activiteit. En dat was de motor achter de kolonisatie, zelfs illegale kolonisatie, want ze waren daar nog maar net aangekomen. En er waren al mensen die waren al land aan het inpikken, zeg maar. En de koloniale regering die had dat niet eens onder controle. Ze zijn echt massaal dat binnenland ingetrokken om daar dieren te gaan houden. En ja, heel lang werd dat dan ook ondersteund als de voornaamste economische activiteit. Op dit moment is het minder dan een paar procent van het BBP.

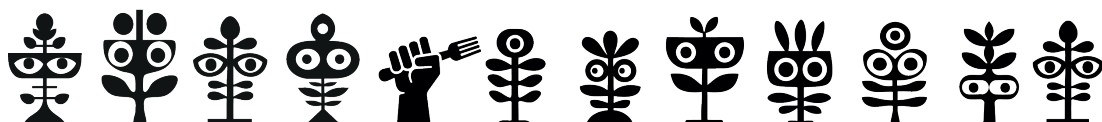
00:11:20 Esther Molenwijk

De landbouw bedoel je?

00:11:22 Pablo Molenman

Ja, maar dat is dan voornamelijk veeteelt. Dus intussen is het niet meer zo'n belangrijke sector, maar dat was het toen wel. En alles vormde zich daar omheen eigenlijk. En dus ook de Australische cultuur is volledig doordrongen geraakt van het eten van vlees. En het is heel erg sterk verbonden geraakt met het zelfbeeld, met wat het is om Australiër te zijn. Dus om te beginnen, barbecues, of ze noemen dat barbies, ze korten altijd alles af. Dat is een heel belangrijk sociaal smeermiddel in Australië. Dus als je nieuw bent in de buurt, dan organiseer je een barbie om de mensen te leren kennen.

00:11:58 Esther Molenwijk

studio PLANTAARDIG

Dat klinkt conny.

00:12:00 Pablo Molenman

Kerstmis wordt gevierd met een barbie. Pasen wordt gevierd met een barbie. Ben je jarig, dan geef je een barbie. En de nationale feestdag, een barbie.

00:12:09 Esther Molenwijk

Klinkt ook best wel eentonig eigenlijk allemaal.

00:12:11 Pablo Molenman

Ja, eigenlijk wel. Het is ook gewoon een belangrijke manier om deel te zijn van je lokale gemeenschap. En vooral voor mannen natuurlijk weer. Er is een hele sterke associatie van vlees eten met ook outdoorsmanship en een beetje een no-nonsense mentaliteit. En de vlees-industrie die speelt hier ook ongelooflijk slim op in. Ik noemde net al Australia Day, dus de nationale feestdag. Wat trouwens een hele controversiële feestdag is, want ze vieren elk jaar het moment dat het eerste boot binnen kwam varen. Dus eigenlijk vieren ze de kolonisatie. En tegenstanders noemen het niet Australia Day, maar Invasion Day. En die proberen de nationale feestdag op een andere dag in het jaar. Elke andere dag, maar niet die dag in elk geval.

00:12:58 Esther Molenwijk

Dus elk jaar weer is er protest of gedoe rondom die Australian Day.

00:13:03 Pablo Molenman

Het is niet bepaald inclusief als nationale feestdag. Maar goed dat is misschien een beetje zijspoor. Maar dat is dus ook een grote barbecue dag. En de vleesindustrie die grijpt die periode elk jaar aan voor hun grootste reclame campagne van het jaar, waarin ze zeggen eet lamsvlees op Australia Day. En die reclamespot doen ze nu al meer dan 20 jaar. En dat is een soort van ja, traditie in zichzelf geworden. Dat is echt een instituut in de Australische maatschappij. Iedereen kijkt reikhalzend uit naar dat nieuwe reclamespotje. Wat doen ze dit jaar weer voor raars? Kranten die schrijven erover.

00:13:38 Esther Molenwijk

Maar dat reclamespotje zegt altijd dat je lamsvlees moet eten op Australia Day. Dat is elk jaar weer de boodschap.

00:13:43 Pablo Molenman

Ja, maar ze doen het heel, heel slim. En ze koppelen het eten van lamsvlees heel sterk aan de Australische nationaliteit. En als je geen lamsvlees eet, dan ben je un-Australian. En dat is ongeveer het ergste wat je kunt zijn. Ik zal even een fragmentje laten horen van de allereerste lamsvlees reclame. Waarin ze dus tekeer gaan tegen alles wat on-Australisch is. En dan vooral tegen tofu.

00:14:11 Sam Kekovich

Do you think the diggers in the trenches were fighting for tofu sausages? No, they were thinking of grabbing a lamb chop off the barbie with their bare fingers sustaining third degree burns, then sticking their hands in a relieving esky to fish out a cold one. Look at our national song, Waltzing Matilda. It's about a bloke trying to get a nice bit of lamb into his tucker bag. Not spicy chicken wings. The soap avoiding pot smoking hippie vegetarians may disagree with me, but they can get stuffed. They know the way to the airport and if they don't, I'll show them. So the message is clear even for you backpackers. Roll out the barbie, ensure the gas bottle's filled, stack the fridge full of lamb and prepare the invitation list. So don't be un-Australian. Serve lamb on Australia Day. You know it makes sense. I'm Sam Kekovich.

00:14:53 Esther Molenwijk

Man, wat een spierballentaal dit.

00:14:56 Pablo Molenman

Ja, dit was Sam Kekovich, een oud voetballer die nu dus al meer dan twintig jaar bijschnabbelt als de lambassador, zoals hij zichzelf noemt. Dit is nogal bruut, maar de toon die is in de loop der jaren nog veel geraffineerder geworden. Ik moet eerlijk toegeven dat die spotjes echt extreem goed gemaakt zijn. Ik heb ook het idee dat ze hun volledige reclame budget in dat ene spotje steken elk jaar. Heel humorvol en verbindend eigenlijk. Ze steken ook heel erg de draak met dat label van un-Australianness, wat ze eerst zelf geïntroduceerd hadden. Dat dat dan de maatschappij juist uit elkaar speelt. Maar uiteindelijk komt het aan het eind van het spotje er dan altijd weer op neer, dat heel Australië, jong, oud, links, rechts, woke, redneck, dat die allemaal samen komen rond een stuk dood lamsvlees op een grill.

00:15:48 Esther Molenwijk

Dus ook wokeness eigenlijk. Het is eigenlijk heel inclusief.

00:15:52 Pablo Molenman

Ja, ze pakken het allemaal mee. Ze zijn echt bruggen aan het bouwen binnen de samenleving met lamsvlees.

00:16:01 Esther Molenwijk

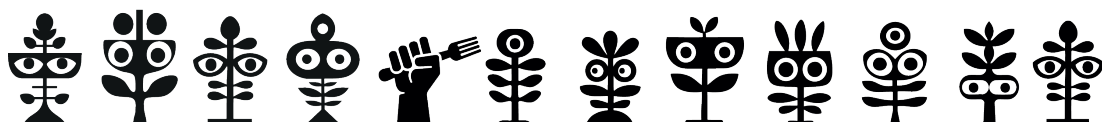
Behalve, kan ik me zo voorstellen, de veganisten in Australië.

00:16:06 Pablo Molenman

Ze steken wel de hele tijd nog de draak met veganisten in die spotjes. Die blijven wel echt het favoriete mikpunt.

00:16:13 Esther Molenwijk

Dus dat zijn eigenlijk de enigen die buiten de boot vallen.

studio PLANTAARDIG

00:16:16 Pablo Molenman

Maar hoe sterk is dat vanuit hen gedacht? We verbinden iedereen en we duwen de veganisten eruit. Het zit heel slim in elkaar. Maar het sluit natuurlijk aan op een voedingsbodem die er al is waar je dit soort reclames kunt uitzenden. Ik denk in Nederland zouden ze zover niet durven gaan, vermoed ik. Want die voedingsbodem bestaat bijvoorbeeld ook nog uit sausage sizzles. Dat zijn kleine kraampjes waar worsten verkocht worden om geld op te halen voor lokale goede doelen. En dat is ook alomtegenwoordig. Dus kerken, sportverenigingen, scholen, voedselbanken, ja dus zelfs lokale dierenasiels of de kankerstichting zeg maar, die halen dan geld op door worsten te verkopen.

00:17:03 Esther Molenwijk

Wacht even hoor, dat meen je niet. Dus je wil geld inzamelen voor je dierenasiel en dan zet je een standje met worsten neer en dan kopen mensen zo'n worst als een donatie voor het dierenasiel en dan gaan ze een dood dier eten... Oke, jeetje.

00:17:18 Pablo Molenman

Het eten van worst, dat staat dus ook weer voor gemeenschapszin. Dat is eigenlijk gaan staan voor je inzetten voor je medemens, iets goeds doen. En een relatief nieuwe verschijningsvorm van die sausage sizzle, die vind ik eigenlijk nog enger, dat is de democracy sausage. Want omdat dus heel veel van die plekken die deels van fondsenwerving via die sausages als afhankelijk zijn, dat zijn scholen en kerken enzo, die fungeren ook als stembureau bij de verkiezingen. Er geldt in Australië een stemplicht, dus daar komen die dag heel veel mensen langs. Die zetten ook allemaal een kraampje neer. Dus eerst ga je stemmen en dan eet je een worst om het stembureau te steunen. En dat is een soort van, ja, ik las het, ongeveer één op de drie stembureaus heeft nu al zo'n kraam staan. En Twitter had op een gegeven moment voor election day, hadden ze als, zeg maar, vast verbonden emoji, was dan een worst geworden. Dus worst eten is nu gelijk gaan staan aan het vervullen van je democratische burgerplicht in Australië.

00:18:18 Esther Molenwijk

Dit klinkt zo slim dit. Ik hoop toch echt dat er geen mensen van LTO zitten te luisteren nu. Dit is ongelooflijk slimme marketing.

00:18:29 Pablo Molenman

Ik denk niet dat hier een bewust plan achter zit zelfs. Ik denk dat er een grens is in hoe slim je als marketeer kunt zijn. Dat dit zich ontwikkelt en je bouwt voort op zo'n voedingsbodem die er al is.

00:18:41 Esther Molenwijk

Ja, en dus blijkbaar nog relatief weinig tegenkracht.

Dus dit is nog niet heel omstreden.

00:18:46 Pablo Molenman

Er zijn wel heel veel dierenorganisaties die dan vegan sausage sizzles houden. Maar dat krijgt dan ook weer vaak negatieve media-aandacht.

00:18:55 Esther Molenwijk

Omdat ze dan un-Australian zijn waarschijnlijk.

00:18:59 Pablo Molenman

Ja, dit gaat een van de moeilijkste dingen zijn om doorheen te breken, inderdaad.

00:19:11 Esther Molenwijk

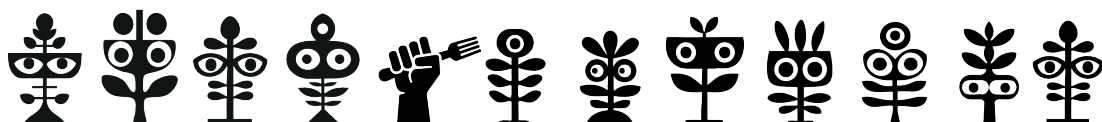
En als ze dan zo ontzettend veel vlees eet, en je noemde ook nog eens dat ze heel veel rood vlees eten, dan ja, ik heb geleerd dat dat niet ongelooflijk gezond is voor je. En dan vooral als we kijken naar, ik geloof, darmkanker en hart- en vaatziekten, die staan dan bovenaan als mogelijke effecten van het eten van veel rood vlees. Zijn ze daar allemaal doodziek in Australië?

00:19:33 Pablo Molenman

Nou, dat niet, maar je ziet het zeker wel terug in de cijfers. Ja, Australië heeft het hoogste niveau van wat ze noemen early onset darmkanker in vijftig landen. Dus early onset, dat is darmkanker op jonge leeftijd. En natuurlijk kun je dat niet alleen linken aan vleesconsumptie, want er zijn een heleboel leeftijdsfactoren die daar een rol spelen, maar dat speelt daar zeker wel een rol in. Tegelijkertijd is het wel een heel ontwikkeld land en ze lossen de deels weer op doordat ze heel goed zijn geworden in screening op darmkanker. Dus volgens mij iedereen boven de 50 of zo die wordt gescreend. Daardoor heeft Australië niet de hoogste sterfte aan darmkanker in de wereld. Maar dus wel heel veel mensen die het krijgen voordat er gescreend wordt. Trouwens, we kwamen een heel interessant boek tegen over het verband tussen vleesconsumptie en darmkanker in Australië. Dat heette Processed, how the meat industry is killing us with the food we love. Dus dat boek dat sloeg best wel in. En de auteur, Lucie Morris-Marr, die heeft wel een heel bijzonder verhaal. Want zij is onderzoeksjournalist, maar zij bleek dus zelf op jonge leeftijd opeens darmkanker te hebben. Nou, dat heeft haar hele leven natuurlijk opgeschut. En toen is ze daar ingedoken eigenlijk om te achterhalen wat er nou allemaal aan de hand is. En die heeft zich helemaal vastgebeten in de Australische vleesindustrie. En we hebben haar daarover geïnterviewd.

00:20:56 Lucie Morris-Mar

In late 2019, when I was a busy mom working very hard on a book, I was handed down a very serious cancer, stage four bowel cancer diagnosis, which was a terrible shock, obviously. And I went into immediate, very

studio PLANTAARDIG

aggressive treatment. I had cancer in my colon and also in my liver. And obviously when I started researching and reading about it, as things started to calm down, one thing that kept coming up was the link between processed meat and cancer. And more than that, this had been proven multiple times in scientific studies. The World Health Organisation had declared processed meat a Class 1 carcinogen in 2015. And nothing yet. Nothing. The culture, the industry, government regulations, especially in Australia at least, had not been changed, in fact anywhere. And so that was a massive shock. And obviously as a journalist, after a few months I had done so much reading and compiled so many studies, I decided actually to do a whole book on it and to really expose it.

00:22:11 Pablo Molenman

En hoe weinig bewustzijn er dan ook binnen de medische gemeenschap over is, over die link tussen darmkanker en bewerkt vlees, dat illustreerde Lucie met een behoorlijk treffend voorbeeld.

00:22:22 Lucie Morris-Mar

In May 2022 and I was already working on the book and I'd just come round from my second liver resection operation. Basically where they go in and take parts of the cancer out of the liver in chunks. And it's a very tough, horrible operation. Urine intensive care for two or three days is pretty brutal. And what was strange was I woke up and there was a ham sandwich right next to my bed. Even though of course when you wake up from those surgeries, you generally aren't allowed to eat anything, although some patients are, I suppose. So there was a bit of confusion, but there was this ham sandwich as my snack and I just couldn't believe it. I just thought it was so ironic, so outrageous and wrong that there I was, you know, a bowel cancer patient fighting for my life. And yet they wanted to give me a food substance which I knew 100% was processed meat. And as I found, about 98% of processed meats in most supermarkets in the world have got sodium nitrates or these very serious preservatives that are similar to sodium nitrates. Chemical nitrates, which are the bad boys in the mix. They are the ones that can cause the changes to DNA to cause cancer. And that was a real wake up call. And I remember texting my publisher and I think, I think I just got the new introduction to the book.

00:23:51 Pablo Molenman

Nou, heel eerlijk, ik vond het een mooie anekdote, maar ik denk eigenlijk dat het niet eens zo uniek is dat je een broodje ham krijgt in het ziekenhuis.

00:23:58 Esther Molenwijk

Helaas kun je dat in Nederland ook nog wel eens tegenkomen.

00:24:01 Pablo Molenman

Ik denk het wel, ja. Maar Vera die heeft ook nog een kinderziekenhuis bezocht en die deden er nog wel een schepje bovenop.

00:24:09 Veerle

After reading your book last week, I actually went to the Royal Children's Hospital here in Melbourne.

Lucie Morris-Mar

Oh Yes

Veerle Vriendts

I was so shocked because like in the entrance hall the first thing you see is actually this big McDonald's restaurant where children who just had a doctor's appointment like are begging their parents to like get a burger...

Lucie Morris-Mar

What?

Veerle Vriendts

...in the hospital. I was so surprised and shocked.

Lucie Morris-Mar

You know what I didn't know that. I haven't been there. I haven't needed to, but I did not know that. That's absolutely terrible. You know, the hospitals get to decide what caterers and companies are allowed to be on their premises. And they tender for that spot. There's so many other catering companies who would have bid for that for that spot.

00:24:57 Esther Molenwijk

Ja, dit is echt wel even een overtreffende trap. Dit kan ik me toch niet voorstellen in een ziekenhuis bij ons dat een McDonald's gewoon binnen de deuren van een kinderziekenhuis nog wel zit. Jeetje.

00:25:10 Pablo Molenman

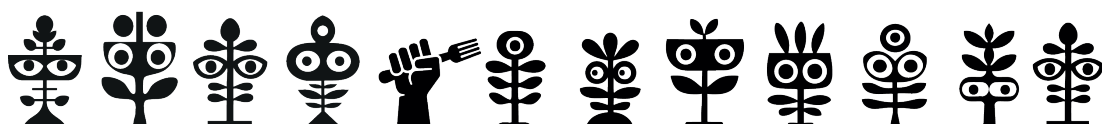
Nou, als je al vond dat Australiërs veel vlees eten, ze produceren dus nog veel meer. Ongeveer 70% van de productie is voor de export nog steeds. Australië is de grootste exporteur in de wereld van schapenvlees. De grootste producent van merino-wol in de wereld, dat is de meest gebruikte wol. 80% Van de merino-wol in de wereld komt uit Australië. En ze zijn ook een top 3 exporteur van rundvlees.

00:25:36 Esther Molenwijk

En waar gaat het over het algemeen allemaal naartoe?

00:25:38 Pablo Molenman

Nou, die wol gaat echt de hele wereld over. Dus als je wollen kleding koopt, dan is de kans best groot dat het uit Australië komt. Voor rundvlees is de grootste afne-

studio PLANTAARDIG

mer China. Maar het schapenvlees, dat gaat bijvoorbeeld ook naar de Arabische landen. Of ja, schapenvlees zeg ik, maar in sommige gevallen niet het vlees, maar de schapen zelf. Want er is ook nog steeds heel veel levend transport.

00:26:00 Esther Molenwijk

En Australië ligt nogal ver van alles. Heb je een idee hoe lang die schapen dan zo'n beetje op zo'n schip moeten zitten?

00:26:06 Pablo Molenman

Ja, wel twee of drie weken. En dan ga je er dus vanuit dat er geen geopolitieke problemen zijn, want het komt wel eens voor dat die schepen ook nog eens een keertje gewoon een maand ergens stil moeten blijven liggen, omdat ze niet door mogen. En de koeien, de runderen, die zitten dan vooral in Noord-Australië en die gaan dan met de boot naar Indonesië. En dat noemen ze een kort transport, maar dat is dan alsnog vier of vijf dagen dat ze op zo'n boot zitten.

00:26:31 Esther Molenwijk

Ik zou denken dat Eyes on Animals nog wel wat werk te doen heeft daar.

00:26:35 Pablo Molenman

Ja, ja. En wat ik niet snap, er zal een reden voor zijn dat ze niet wat slachthuizen openen in het noorden van Australië. Want dat is de reden dat ze allemaal naar Indonesië gaan, dat er daar bijna geen slachthuiscapaciteit is.

00:26:47 Esther Molenwijk

Ja, ja, ja.

00:26:49 Pablo Molenman

En dan dus dat landgebruik. Daar was ik dus echt verbaasd over, want ik had een bepaald beeld in mijn hoofd van Australië dat gewoon niet klopte. Toen ik erachter kwam dat dus de helft van heel Australië gebruikt wordt voor het houden van dieren. De helft van het land. Ik dacht dat het grotendeels allemaal wildernis was, met een paar steden aan de rand. Maar het grootste deel van die wildernis is dus toch niet zo heel eng wild.

00:27:16 Esther Molenwijk

Volgens mij gebruiken wij ook zo'n beetje de helft, toch, in Nederland?

00:27:20 Pablo Molenman

Ja, in Nederland gebruiken we zelfs iets meer dan de helft. Maar Nederland is een heel klein land, natuurlijk. Dus het gaat hier echt... Ja, om een half continent. En dan ook nog eens een keertje op een hele verkwisten-de manier wordt dat land gebruikt natuurlijk, want ze

houden relatief heel weinig dieren op dat land. Want we hebben het dan over eindeloze vlaktes aan grasland die dan eigendom zijn van één bedrijf. Ja, eigenlijk zo groot als een klein land eigenlijk. En dat is dan gewoon een bedrijf. Dat noemen ze dan een cattle station of een sheep range. In het noorden heb je vooral koeien en in het zuiden heb je dan schapen. En daar houden ze dan relatief weinig dieren per vierkante meter natuurlijk. De grootste cattle station in de wereld, Anna Creek Station, die ligt in het zuiden van Australië, maar er zijn nog veel meer grote. Maar om deze even als voorbeeld te nemen. 2,4 Miljoen hectare, is groter dan Noord-Brabant, Gelderland en Utrecht bij elkaar.

00:28:23 Esther Molenwijk

En dat is één bedrijf?

00:28:24 Pablo Molenman

Dat is één bedrijf, ja. Daar leven dan zo'n 17.000 koeien.

00:28:28 Esther Molenwijk

Dat is dan weer relatief weinig.

00:28:29 Pablo Molenman

Ja, en er werken, hou je vast, elf mensen.

00:28:33 Esther Molenwijk

Wat?

00:28:33 Pablo Molenman

Elf mensen die beheren dan dat hele land met 17.000 koeien.

00:28:38 Esther Molenwijk

Dat is een heel eind wandelen.

00:28:40 Pablo Molenman

Die gebruiken dus motorfietsen en helikopters om dat een beetje bij elkaar te houden.

00:28:45 Esther Molenwijk

Wat een totaal andere realiteit.

00:28:50 Pablo Molenman

Bio-industrie kun je het niet noemen natuurlijk.

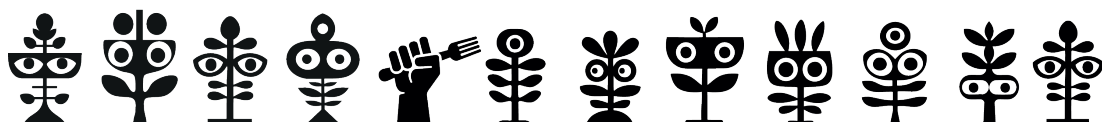
00:28:53 Esther Molenwijk

Nee, want op zich klinkt het dus voor de dieren eigenlijk wel heel goed, Lekker veel ruimte.

00:29:00 Pablo Molenman

Ja, daar zitten twee kanten aan. Eén kant is inderdaad, ja, ze hebben heel veel ruimte. Mijn eerste gedachte was ook van, oké, ik weet niet, ik ben hier tegen, maar vanuit dierenwelzijn is het misschien toch niet zo'n gek idee.

00:29:16 Esther Molenwijk

studio PLANTAARDIG

Even voor de duidelijkheid, dit gaat dan allemaal om vleeskoeien, neem ik aan, want die gaan niet elke dag zichzelf melken.

00:29:20 Pablo Molenman

Die gaan ze niet melken. Nee, dat is niet te doen.

00:29:22 Esther Molenwijk

Dus is het dan eigenlijk zo dat die gewoon hun hele leven, en dat zal natuurlijk vrij kort zijn voor een vleeskoe, maar wat zal het zijn een jaar of zo, gewoon daar rondlopen, gewoon lekker vrij rondlopen, totdat ze dan geslacht worden?

00:29:35 Pablo Molenman

Nee, niet hun hele leven. Want aan het eind gaan ze meestal nog naar een feedlot. Dat is een enorme verandering eigenlijk. Want een feedlot, daar staan ze dus heel dicht op elkaar gepakt... Gewoon veevoer te eten in plaats van gras. Om ze af te mesten, heet dat geloof ik.

00:29:53 Esther Molenwijk

Ja, dat gebeurt in de VS ook.

00:29:54 Pablo Molenman

Ja, eigenlijk wordt het vlees daar gewoon veel vetter van. En sommige mensen vinden dat lekker. Dus als je grassfed koopt, dan is dat niet gebeurd. Maar als je grainfed koopt, dan zijn ze nog naar zo'n feedlot geweest. Maar het grootste deel van hun leven zijn het dus eigenlijk een soort van wilde dieren die bijna nooit een mens zien. En dat klinkt inderdaad heel idyllisch. Maar, ja toen ik daar wat meer over ging lezen, bleek dat toch niet zo idyllisch. Zeker niet in Australië. Want dat brengt eigenlijk weer hele nieuwe dierenwelzijnsproblematiek met zich mee die uniek is voor die dieren daar. Om te beginnen, blootstelling aan de brandende zon. Uitdroging, de reguliere sterfte op die ranges, die ligt echt een stuk hoger dan de sterfte in een stal. Ook onder kalveren, waar we weten uit Nederland dat daar al een hoge sterfte is. Ze zijn ooit begonnen met Europese koeienrassen daar te introduceren die daar totaal niet met het Australische klimaat om kunnen gaan. Op een gegeven moment waren ze wel zo verstandig om Indiase zeepboes in te voeren die daar wat beter tegen kunnen. Maar desondanks, wanneer er droogte is, en dat gebeurt steeds vaker, dan vallen die koeien om bij bosjes. Er komen heel veel koeien om van de honger. Als je bedenkt 11 mensen, 17.000 koeien, dat is bijna geen persoonlijke verzorging. Als ze gewond raken of ze liggen te creperen, te verhongeren, is er niemand die daar naar komt kijken. En het meest stressvolle moment in het leven van die dieren is juist als ze wel mensen zien. En dat gebeurt maar één of twee keer per jaar. En dat noemen ze Mastering of Mastering Day, waarbij dus al die dieren voor een soort van groot onderhoud bij elkaar worden gedreven. Daarvoor gebruiken ze dan ook motor-

voertuigen, helikopters, blaffende honden. Het is heel stressvol. Al die dieren worden allemaal bij elkaar gebracht en dan door een cattle crush heen geduwd. Dat is een soort van wasstraat van metalen hekken waar ze dan doorheen geperst worden voor een aantal zeer pijnlijke ingrepen. Eigenlijk meestal ook zonder verdoving. Onthoornen, bij jonge kalfjes het inbranden van de schedel, zodat er geen hoorntjes groeien. Brandmerken, dat ken ik alleen uit cowboyfilms, maar dat gebeurt daar dus nog echt. Castreren onverdoofd of soms met zo'n elastiekje rond het scrotum, zodat het dan na een paar weken vanzelf afvalt. En de koeien, die hebben het nog het ergst, die worden zonder verdoving opengesneden. En dan worden de eierstokken eruit gehaald en dan maken ze ze weer dicht.

00:32:28 Esther Molenwijk

Pablo, waarom zou je überhaupt de eierstokken uit de koe halen?

00:32:32 Pablo Molenman

Ja, een geboortebepijning. Om dus te voorkomen dat er meer dieren doodgaan van de honger.

00:32:41 Esther Molenwijk

Ah, want dus stieren lopen daar bij de koeien. Omdat natuurlijk al die kalfjes geboren worden. En dat hebben ze misschien niet meteen in de gaten wanneer er een kalf is.

00:32:48 Pablo Molenman

Ja, en natuurlijk zijn er een aantal koeien waar ze mee verder willen fokken. Dus die castreren ze dan. Daar doen ze dat dan niet. Maar bij een aantal wel, zeker als er droogte aan zit te komen, dan moeten er niet te veel dieren bij. En het schijnt ook zo te zijn dat je ze sneller kunt slachten en dat het vlees lekkerder wordt als je dan die eierstokken eruit haalt, omdat er dan meer energie gaat zitten in die vleesproductie.

00:33:13 Esther Molenwijk

Het klinkt echt als een ongelooflijk pijnlijke ingreep.

00:33:16 Pablo Molenman

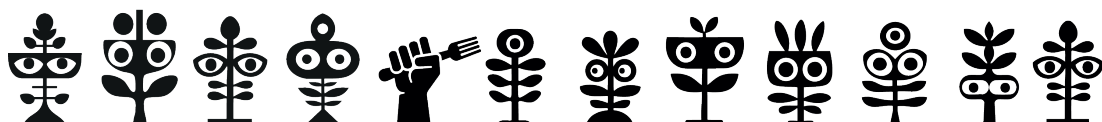
Ja, verschrikkelijk. En je hebt ook gewoon een open wond die ze dan een beetje hapsnap dicht stikken. Maar ja, daar moeten natuurlijk nog heel veel meer koeien door.

00:33:25 Esther Molenwijk

Oké, dus mijn hele idyllische beeld van die prachtige Australische vlaktes waar die koeien lekker in vrijheid lopen is nu wel een beetje aangetast.

00:33:33 Pablo Molenman

Ze zeggen wel eens gekscherend van one bad day, zeg maar. Dat is dan de dag dat je naar de slacht gaat. Ze

studio PLANTAARDIG

hebben er dus wel meer dan één in elk geval. Plus dan dus soms die feedlots op het eind. En zo'n transport over zee, waarbij die dieren ook weer zeeziek worden, verwondingen oplopen. Dan hebben we het eigenlijk nog niet gehad over de schapen. Schapen is echt wel helemaal een ramp, want die zijn dus extreem doorgefokt op de productie van wol. Je zou eigenlijk kunnen zeggen dat ze een soort van plofschapen hebben ontwikkeld, die alleen in Australië voorkomen. En ja, dan moet je dus niet net een hittegolf hebben natuurlijk, als je vol zit met die wol. Wat ze hebben gedaan is, ze hebben gefokt op een enorm gerimpelde huid met allemaal flappen eraan, want hoe meer huidoppervlak, hoe meer wol. Dat levert dan weer een hele hoop ellende op voor het schaap. Want er zitten ook van die flappen rond de anus, waar dan urine en poep in blijft hangen. En dat vormt een broeinest voor een specifiek soort vliegen, die daar dan eitjes in leggen. En uit die eitjes komen vleesetende maden, die met enzymen het vlees van dat schaap oplossen. En dat leidt dan vaak tot een heel langzame en heel pijnlijke dood. Dat is ook niet in het belang van de schapenhouder natuurlijk. Dus die hebben daar iets op gevonden. En daar heb je misschien wel eens van gehoord, want er zijn heel veel protestacties tegen...

00:35:07 SPK_3

Is dat dan mulesing?

00:35:08 Pablo Molenman

Ja, En wat ze dan doen is dat ze dus niet alleen de staart, die couperen ze sowieso, maar ze snijden gewoon rond de staart een heel stuk vlees weg eigenlijk.

00:35:16 Esther Molenwijk

Van de anus eigenlijk. Gewoon het achterkantje snijden ze eraf.

00:35:21 Pablo Molenman

Het achterkantje snijden ze eraf. En dan vormt zich daar een soort van hard littekenweefsel, waar die vliegen geen grip op hebben. Het is in Nieuw-Zeeland, ook een groot wolland natuurlijk, is dat al verboden. In Australië nog niet. En het wordt dus wel door steeds meer kledingmerken geboycott. Daar kende ik het al van, dat ze dus dat mulesing niet toestaan. In Australië is dat dus nog gewoon een hele algemene praktijk.

00:35:49 Esther Molenwijk

Oké, dus voor de koeien en de schapen is het leven heel anders in ieder geval dan het er bij ons in Nederland gaat, met hun eigen problemen weer daar. Je zei net dat ze ook heel veel van die sausages eten, dus ook veel varken neem ik dan aan. Lopen die dieren ook buiten op zo'n lekker groot stuk land? En de kippen trouwens, hoe zit het met de kippen?

00:36:10 Pablo Molenman

Ja, dat is eigenlijk veel meer vergelijkbaar met hoe wij dat in Nederland kennen. Gewoon stallen, bio-industrie. Sterker nog, het is daar nog wel een stukje enger, want over het algemeen loopt Australië best wel achter qua dierenwelzijnswetgeving. De legbatterij bijvoorbeeld, dat weet je nog wel, die was in 2012 eindelijk verboden in de EU, nadat we daar volgens mij Uitstel na uitstel, twintig jaar op gewacht of zoiets. In die fase zit Australië nog steeds. En de laatste stand van zaken is dat die per 2036 verboden gaat worden. En ook de controles op het dierenwelzijn. Ik weet dat wij er vaak op mogen mopperen dat dat in Europa niet zo goed geregeld is. Dat is het in Australië ook niet. Dus ja, heel veel dierenleed. En de beruchte documentairefilm Dominion, die is voor een groot deel in Australische stallen opgenomen.

00:37:06 Esther Molenwijk

Nou Pablo, het was een pittig stukje dit. Het is niet fraai allemaal.

00:37:11 Pablo Molenman

Nee, dat klopt. Ik ben bang dat ik het niet mooier kan maken dan dit. Dat zou ik graag willen.

Pablo Molenman

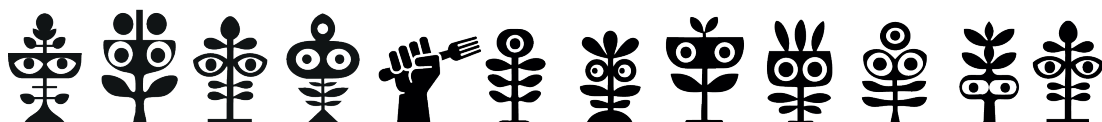
Misschien moeten we nog eventjes terug naar dat enorme landgebruik en de begrazing. In Europa kun je daar nog over discussiëren of begrazing door koeien en schapen nou een goed idee is of niet. In Australië is dat een stuk duidelijker. Daar is het een ontzettend slecht idee. Je kunt die koeien en schapen eigenlijk het beste zien als invasieve exoten die niet in het landschap passen en die een heel continent ecologisch naar de knoppen helpen en een hele beschaving die van de Aboriginals hebben vernietigd.

00:37:49 Esther Molenwijk

Ik had eigenlijk gehoopt dat we nu op een iets luchtiger thema zouden komen.

00:37:53 Pablo Molenman

Ik ben bang dat dat pas de volgende aflevering wordt, Esther. Het is wel goed om te bedenken dat er van oorsprong helemaal geen dieren voorkomen in Australië die harde hoeven hebben. Alle inheemse dieren noemen ze met een prachtig woord soft-footed. Dus van die zachte kussentjes hebben we kangoeroes en wallaby's en wombats. Letterlijk die frase van: tread lightly on this earth, dat doet zij. En de bodem in Australië is ongelooflijk oud, ongelooflijk droog en ongelooflijk kwetsbaar. En daar moet je dus geen hardhoevige dieren op zetten. Want die koeien en die schapen hebben in enkele decennia sinds ze daar waren de grond compleet plat gewalst. Waardoor er geen lucht en water meer in kan worden vastgehouden. En dat heeft geleid tot verschrikkelijke erosie. De vruchtbare grond, dat is dan een dunne laag, meestal is dat maar een paar

studio PLANTAARDIG

centimeter, die is op veel plekken volledig weggespoeld. Op sommige plekken is de grond wel tot 30 centimeter weggespoeld en dat komt dus door die hard-hoofed animals die daar geïntroduceerd zijn.

00:39:05 Esther Molenwijk
Helemaal nieuw voor mij dit.

00:39:07 Pablo Molenman
Ja, voor mij ook eigenlijk. Dat betekent dus een verandering van het landschap op een enorme schaal. En dat heeft ook heel veel gedaan voor de manier van leven die de Aboriginals al tienduizenden jaren in dat land gewend waren. En we hebben daarover gesproken met een Aboriginal-oudste, uncle Peter Aldenhoven.

00:39:28 Esther Molenwijk
Hebben jullie de Aboriginals bezocht? Zijn jullie dan naar zo'n gemeenschap geweest die nog in de bossen wonen?

00:39:35 Pablo Molenman
Nee, heel veel Aboriginals wonen tegenwoordig in steden. En we zijn hier bij een Aboriginalcommunity eigenlijk aan de rand van Melbourne langs geweest, waar ze een prachtige tuin onderhouden, die probeert om de Aboriginal cultuur, maar ook de inheemse plantensoorten, die grotendeels verdwenen zijn eigenlijk onder de hoeven van die koeien en schapen, om die levend te houden.

00:39:58 Esther Molenwijk
Kun je een beetje schetsen hoe dat eruit zag?

00:40:01 Pablo Molenman
Ja, dat was echt een prachtige, je zou kunnen zeggen een stadse oase met allemaal schitterende planten die ik nog nooit eerder in mijn leven had gezien. En die uncle Peter, dat is een lieve oude man die een encyclopedische kennis had van al die planten en die ons Ja, zowel vertelde over de bijzondere ecologie van al die planten, maar ook de invloed die de kolonisatie heeft gehad op het leven van de Aboriginals met die planten. Laten we even luisteren naar het beeld dat hij schetst van hoe het Australische voedselsysteem eruit zag voor de komst van de Europeanen.

00:40:42 uncle Peter Aldenhoven
I think Aboriginal diets generally across the continent were pretty healthy diets. There was a great, great deal of variation. If you can imagine a vast continent with perhaps 250 different nations or language groups and sitting behind them, perhaps seven to 900 clans with sub dialects living across a vast landmass. Some of that land mass was subtropical, desert, mountain, alpine or coastal, and the range of plants and animals across that vast geographic space varied significantly.

But basically I would say what nutritionists depict as a healthy diet, maybe 85% plant based, was the typical diet for southeast Australian Aboriginal people. Keeping in mind that's a very broad generalisation. And Aboriginal men went out hunting for kangaroo or emu, but they didn't get them every day. Women every day dug up roots, collected nuts, fruit, tubers, and everyone Aboriginal way shared that at the end of the day sitting around a fire.

00:41:58 Esther Molenwijk
Eigenlijk zou je dan heel generaliserend dus kunnen zeggen dat de Aboriginals volgens het Planetary Health Diet avant la lettre aten.

00:42:06 Pablo Molenman
Ja, zeker in elk geval in het zuiden. En een gewas dat ze vooral veel aten in het zuiden, dat was murnong.

00:42:13 Esther Molenwijk
O, nooit van gehoord.

00:42:14 Pablo Molenman
Ze noemen het ook wel de yam daisy. Dus het lijkt een beetje op een yam, een soort van zoete aardappel die onder de grond groeit, waar dan boven de grond prachtige gele bloemetjes aan zitten.

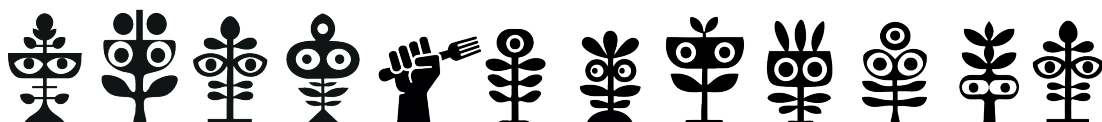
00:42:24 Esther Molenwijk
Oké.

00:42:25 Pablo Molenman
En ja, die speelden een hele belangrijke rol in de cultuur van de volken van Zuidoost-Australië.

00:42:33 uncle Peter Aldenhoven
Murnong, yam daisies, were a staple diet for Aboriginal people living in Southeast Australia. When you leave what's now the northern suburbs or western suburbs of Melbourne, all the way to the South Australian border, perhaps 1200 kilometres along the coastal volcanic plains, was an endless sea of murnong, trillions of yellow flowering daisy plants. And Aboriginal women had harvested and tended these for millennia, dug them up and they would dig up perhaps 2 kilogrammes per day per person. And they were roasted in rush baskets overnight, eaten for breakfast and when it was slow cooked like that, it would caramelise and it had what you might call now is a coconut flavour profile. So it was sweet.

00:43:30 Esther Molenwijk
Oké, dus dit was echt een heel belangrijk voedingsmiddel voor die Aboriginals.

00:43:35 Pablo Molenman

studio PLANTAARDIG

Dit was een gele bloemenweide die een groot deel van hun staat bedekte. Maar toen kwamen in 1788 de Engelse kolonisten.

uncle Peter Aldenhoven

That Europeans were, you know, colonising. Europeans were oblivious to. They thought there was no food here, so they had to bring it from the old country, which wasn't the old country was the young country, this was the old country. But that food was there in the landscape and Aboriginal people had collected it for millennia. However, after a period of some decades, hard-hoofed animals compressed these ancient soils and this precious surface soil was blown away due to overgrazing and damage. In particular with murnong between 1870 and 1880, these trillions of murnong plants that seemed to be an inexhaustible supply that had been exploited, if that's a word cultivated, managed by Aboriginal women, was all gone.

00:44:39 Esther Molenwijk

Dus eigenlijk, die kolonisten hebben dus en de hele natuur daar veranderd en het hele voedselsysteem, waardoor al die velden met murnong waren verdwenen.

00:44:47 Pablo Molenman

Ja, en zelfs het idee dat die velden ooit bestaan hadden, dat was heel snel verdwenen. Want de Britten, die hebben eigenlijk gewoon hun hele voedselsysteem over dat van de Aboriginals heen gebouwd. En daarbij hadden ze er baat bij om te doen alsof de Aboriginals een soort van primitieve jager-verzamelaars waren. Dat is alsof ze eigenlijk helemaal niks met dat land deden. En ze gebruikten de juridische term terra nullius, land van niemand, om dat goed te kunnen praten, om het afpakken van dat land eigenlijk mee recht te trekken. Maar ja, in feite werd dat land dus tienduizenden jaren heel actief beheerd door de Aboriginals. En ze deden er dingen mee waar de Britten geen flauw benul van hadden. En dat hadden ze beter wel gehad. Want zo komen we bij de fire-stick farming.

00:45:36 Esther Molenwijk

Dat klinkt nogal heftig.

00:45:38 Pablo Molenman

Ja, de Aboriginals gebruikten namelijk vuur om het land mee te beheren. En dat had verschillende doelen. Eén doel was vruchtbare grond creëren, bijvoorbeeld voor die murnong. Maar een ander doel was ook eigenlijk voorkomen dat er grote bosbranden zouden ontstaan door heel gecontroleerd kleine stukjes grond af te branden. Terwijl tegenwoordig staat Australië natuurlijk bekend om die alles verwoestende bosbranden die niet te controleren zijn, maar die had je helemaal niet voor de komst van de kolonisten. Dat is eigenlijk het gevolg van dat het Aboriginals is verboden om op deze

manier het land te beheren, want die Europeanen die vonden dat maar eng. En het mismanagement van de veehouders die daarna het land zijn gaan beheren.

00:46:23 Esther Molenwijk

Dus eigenlijk hadden ze altijd vuur bestreden met vuur.

00:46:27 Pablo Molenman

Ja, dat klinkt misschien een beetje naar, maar zo voorkom je dat er teveel brandstof opbouwt.

00:46:33 Esther Molenwijk

Maar dat gebeurt dus niet meer?

00:46:34 Pablo Molenman

Nee, want ja, dat werd dus verboden. En wat die ranchers in de plaats zijn gaan doen, is eigenlijk nog veel erger. Die hebben dus de bodem verdroogd, plat laten trappen door die dieren, waardoor er dus geen water meer in zat. En al die planten die zo goed aangepast waren aan dat vuur, ja, die vonden ze ook maar niks. Ze hebben nieuwe grassoorten geïntroduceerd. Bijvoorbeeld kangoeroe-gras is vervangen door buffelgras uit Zuid-Afrika, waar meer eiwit in zit. Dat was goed voor die koeien, maar dat brandt als een tierelier. En het wordt ook veel hoger, waardoor die vlammen overslaan op de bomen.

00:47:10 uncle Peter Aldenhoven

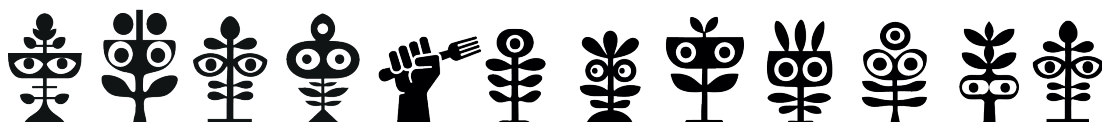
Yeah. So particularly rye grasses have been introduced into the landscape and it's so short sighted. So for example, when drought occurs, as it often does in Australia, you know, driest continent on earth, what happens is that farms turn to dust bowls. And I always think to myself when I see footage of skeletal cattle and dust bowl farms on TV and a drought struck and what have you, why didn't you leave some of the native grasses in the landscape that possibly are slightly inferior in terms of protein or carbohydrate for sheep and cattle. I don't know. But they're far more resilient and it's better to have something to eat than nothing. So you know that whole mindset of there's nothing here of value in this ancient landscape, it's all gotta be replaced, including down to the grass granary level. There's a myopia like a failure to see anything worthwhile at all in the country.

00:48:17 Pablo Molenman

En ja, ook hier is mijn beeld van Australië echt wel veranderd. Want ik dacht toch in elk geval dat in het midden dat dat één grote dorre woestijn was, zoals het nu ook is. Maar dus ja, tienduizenden jaren lang groeide daar dus kangoeroe-gras waar die Aboriginals brood van bakte.

00:48:35 Esther Molenwijk

Wat?

studio PLANTAARDIG

00:48:35 Pablo Molenman

Ja, ik had op school geleerd dat de Egyptenaren het brood hadden uitgevonden. Wat is het? Tweeënhalf duizend jaar geleden of zo. Maar de Aboriginals deden het al tienduizend jaar geleden.

00:48:45 Esther Molenwijk
Met gras.

00:48:45 Pablo Molenman
Met gras.

00:48:46 Esther Molenwijk
Oh, wat interessant.

00:48:47 Pablo Molenman
Het hele landschap is eigenlijk geëuropeaniseerd. En dat valt in het zuiden het meest op. We zijn daar van Melbourne naar Sydney gereden helemaal. En mijn verwachting was dat ik dan overal kangoeroes zou zien. Maar ik heb geen enkele kangoeroe zien. Ik heb alleen maar schapen zien staan op glooiende groene heuvels met van die stenen walletjes er tussendoor, zoals je die in Zuid-Engeland overal ziet. Grote delen van Australië zijn helemaal aangepast aan de wensen van de...

00:49:16 Esther Molenwijk
Ze hebben Engeland nagebouwd.

00:49:17 Pablo Molenman
Ja, Klein-Engeland of ja, Groot-Engeland.

00:49:20 Esther Molenwijk
Dat is waar.

00:49:24 Pablo Molenman
En dan ja, dan moeten we het eigenlijk ook hebben over die andere oorspronkelijke bewoners van Australië, de inheemse dieren. En dan wordt het echt persoonlijk. Want ja, ik ben dus al vanaf mijn twaalfde compleet gebiologeerd door dat Australische dierenleven. En dat komt eigenlijk door een onzalige samenwerking tussen het Wereld Natuur Fonds en een zuivelbedrijf. Dat is dat verhaal waar ik het aan het begin over had. Nou ja, die maakten dus kindertoetjes met gratis Australische diertjes erbij die je kon verzamelen. Dus je had van die kleine plastic bakjes met yoghurt en daar zat dan nog een klein plastic diertje bij. En als je die dan kocht, en ik was heel erg om aan het zeuren bij mijn moeder natuurlijk, dan ging daar een paar cent naar het Wereld Natuur Fonds om de Australische dieren te beschermen.

00:50:08 Esther Molenwijk
Geweldig. Dus in jouw hoofd heb jij door al dat yoghurt eten, is het gelukt eigenlijk om die dieren te beschermen?

00:50:15 Pablo Molenman

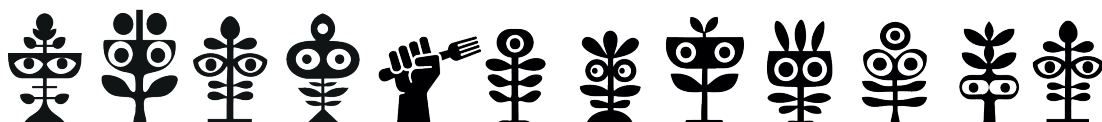
Ik heb dus heel veel geleerd over die bijzondere Australische dieren. En wat er zo bijzonder aan is, is dat de evolutie daar gewoon een hele andere koers is gaan varen dan in de rest van de wereld. Doordat Australië heel lang geleden is afgesplitst van andere continenten. En ja, ik leerde dus over die unieke dieren, de koala's, de kangoeroes, de wombats, de numbats, eierleggende zoogdieren, zoals het vogelbekdier en de mierenegel. Ik vond het allemaal fantastisch. Maar niemand, ook het WNF, vertelde mij dat het dus diezelfde vee-industrie was, die eigenlijk de grond om de voeten van die dieren aan het wegtrekken was.

00:50:53 Esther Molenwijk
Ja, want zijn die aan het uitsterven?

00:50:55 Pablo Molenman
Ja, wat ik ook niet wist, Australië heeft de hoogste mammal extinction rate in de hele wereld. En van de bedreigde zoogdiersoorten wordt 70% direct bedreigd door de landbouw. Dat hoor je eigenlijk ook bijna nergens. En andere grote bedreigingen, want het is niet eens de grootste bedreiging, maar die worden indirect ook weer aangestuurd door die landbouw. Om een voorbeeld te noemen van de oorspronkelijke bebouwing is de helft gekapt. En dat is grotendeels voor de landbouw. Dus allemaal koala-habitat waar nu koeien staan te grazen. En de beekjes waarin dat vogelbekdier leeft, die worden vervuild door de koeienstront. En de oevers waar ze ondergrondse nesten bouwen, die worden vertrapt door die koeien. En al die vruchtbare bodem, waar we het net over hadden, die spoelt weg door die beekjes, door de rivieren naar de zee. Waar denk je dat die terecht komt? In het Great Barrier Reef. Miljarden kilo's aan losgetrapte modder en koeienstront die dus verantwoordelijk zijn voor meer dan de helft van de vervuiling in het Great Barrier Reef. Heel veel van die dieren concurreren ook natuurlijk om voedsel en kostbaar water met die koeien en die schapen. Kangoeroes bijvoorbeeld. Dus dat is dan al snel een excuus voor veehouders om die kangoeroes dan maar af te schieten. En het dier dat het meest systematisch wordt vervolgd van allemaal, dat is de dingo.

00:52:17 Esther Molenwijk
Wat is dat ook alweer?

00:52:18 Pablo Molenman
Dat is een wilde hondensoort. Dat is een van de weinige niet-buideldieren en die is dus ook wat later gekomen, maar lang genoeg dat die soort van mee mag tellen als een inheemse diersoort nou. Vooral omdat die een essentiële ecologische rol heeft opgepakt, namelijk die van de toppredator. En ja, die pakken dus ook wel graag een schaap en daardoor hebben schapenhouders begrijpelijkerwijs een hekel aan die dingo's. En die doen er alles aan om ze uit te roeien. Afschieten, vergif-tigen, klemmen. En worden vergiftigde worsten vanuit

studio PLANTAARDIG

vliegtuigjes gewoon in de velden gedropt om die dingo's te doden. En op sommige plaatsen kun je zelfs nog, ik vond dat heel ouderwets, maar kun je dus nog een geldbeloning krijgen voor elke dingo die je doodmaakt. Het meest bizarre, waar ik ook nog nooit van had gehoord, was The Great Dingo Fence. Dat is een reusachtig hek dat ze hebben gebouwd om schapen te beschermen tegen de dingo. Het is het grootste hek in de wereld. We hebben hem weer. Meer dan 5000 kilometer lang. Volgens sommigen is het langer dan de Chinese muur.

00:53:24 Esther Molenwijk

Maar wacht even, vijfduizend kilometer, dat is van hier tot... Wat zal het zijn? Rusland of zo? Zon end?

00:53:30 Pablo Molenman

Ja, het loopt dwars door Australië, van kust tot kust. Het sluit het hele zuidoosten van Australië af voor dingo's. En het wordt voortdurend gepatrouilleerd door zogenaamde fence runners. Vroeger waren dat letterlijk mensen die dus langs dat hek moesten rennen. Ook om te kijken of het nog ergens gerepareerd moest worden. Of er niet toch een dingo tussendoor was gekomen. Tegenwoordig helikopters en drones ook, vermoed ik. En je kunt nog steeds drie maanden gevangenisstraf krijgen als je per ongeluk een deurtje openlaat staan in dat hek. Zo serieus nemen ze dat.

00:54:02 Esther Molenwijk

Jeetje, wat een bizar beeld nu voor me dat er gewoon een hek door dat hele land wordt gebouwd.

00:54:07 Pablo Molenman

We zijn nu trouwens ook doorheen gereden. Want ja, je moet het soms wel kunnen passeren. Dus we gingen over een wildrooster. En toen we er dus overheen reden, ging er een enorme sirene. Zo woe, woe, woe, woe, woe.

00:54:19 Pablo Molenman

Zo loeien. Ik snapte er helemaal niks van. Dan mag ik hier niet door. Maar dat is dus als een dingo over dat wildrooster heen gaat, dat hij zich dan het apelazerus schrikt. En je kunt dat hek vanuit de ruimte zien. Het is natuurlijk een hele dunne constructie, maar wat je kunt zien vanuit de ruimte zijn de ecologische gevolgen van dat hek. Want het feit dus dat ten zuiden van dat hek bijna geen dingo's meer voorkomen, dat is desastreus voor de natuur daar. Er zijn daardoor veel meer kangaroes, want die worden ook gegeten door de dingo. Die concurreren daar dus heel veel om gras en water met vee. Het is daardoor een stuk kaler ten zuiden van het hek. En ten noorden van het hek is het een stuk groener. En wat je ook merkt, is dat er ten zuiden van het hek veel meer katten en vossen zitten. Dat zijn andere geïntroduceerde diersoorten.

Esther Molenwijk

Toppredatoren.

Pablo Molenman

Nou, subtop. Die dus voor heel veel problemen zorgen. Vooral allerlei kwetsbare kleine buideldiertjes, zoals bilbies en bandicoots. Die zijn bijna volledig uitgestorven ten zuiden van het hek. Want die worden dus te grazen genomen door die wilde katten en vossen. En ten noorden van het hek is de dingo dat allemaal aan het reguleren. Dus ja, een heel belangrijk beest, dus eigenlijk ook om die kwetsbare natuur te beschermen. Maar ze hebben een hek gebouwd.

00:55:39 Esther Molenwijk

Dus eigenlijk met als enige reden dat die dingo geen schapen pakt eigenlijk. Dus dat vinden ze belangrijker dan al die ecologische voordelen die het aan de andere kant van het hek, dat die er wel heeft.

00:55:48 Pablo Molenman

Ja, nou dat wisten ze natuurlijk ook niet toen ze dat hek bouwden? Dat was een beetje de...

Esther Molenwijk

Bijeffect.

Pablo Molenman

Ja. Nu weten ze het wel en er loopt wel discussie over of dat hek niet weg moet en of er andere methoden moeten worden bedacht om die schapen te beschermen. Maar schapenhouders willen daar vooralsnog niks van weten.

00:56:12 Esther Molenwijk

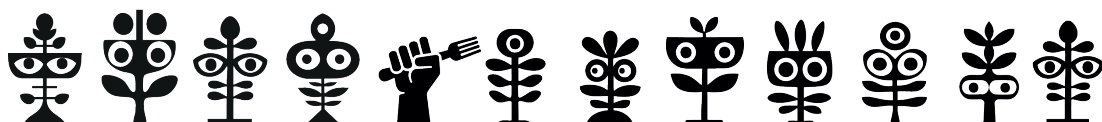
Tjongejonge, wat heb je weer verhalen boven water gehaald voor ons Pablo.

00:56:20 Pablo Molenman

Ja, ik had dit niet verwacht. Dit is echt weer van een andere orde. Ik had eigenlijk heel naïef en eurocentrisch gedacht dat Australië best wel saai zou zijn vergeleken met India. Dat is gewoon een westers land op het zuidelijk halfrond. Dat zal allemaal niet zo anders zijn dan Nederland. In bepaalde opzichten was het inderdaad niet zo anders. En dat is precies het probleem. Ik zag ook ergens een citaat. White Australians live on the land, not in the land. En dat gaat zeker ook over het voedselsysteem. Er is heel hard geprobeerd om een westers model van voedselproductie te plaatsen bovenop een continent dat daar helemaal niet op gebouwd is. En dat heeft nog dagelijks gevolgen voor de gezondheid van de mensen en de dieren, iedereen die daar leeft.

00:57:05 Esther Molenwijk

Tja, dus resumé, een gigantisch land met een enorme vleesconsumptie per persoon en dan ook nog eens een hele grote veeteelt die flinke milieu-impact heeft. Wat staat ons in de volgende aflevering te wachten, Pablo?

studio PLANTAARDIG

00:57:21 Pablo Molenman

Ja, we gaan het hebben over hoe het ook anders kan. Dus we gaan het zeker hebben over de plantaardige transitie in Australië, maar ook over kweekvlees en over de pogingen die gedaan worden om dat oude voedselsysteem, zoals de Aboriginals het kenden, weer terug te brengen.

00:57:37 Esther Molenwijk

Ik verheug me. Tot over twee weken.

00:57:41 Pablo Molenman

Tot dan.

00:57:45 Esther Molenwijk

Dat was hem. Leuk dat je luisterde. Tijmen Bergman verzorgde dit keer de audiomixage en het sounddesign. En ik bedank Pablo Molenman en Veerle Vrindts voor het vele onderzoek en de interviews van deze aflevering. Ook dit keer weer dank aan alle donateurs die onze podcast mogelijk maken. Wil jij ons ook steunen? Ga dan naar studieoplandaardig.nl en klik op doneer. Dank je en tot de volgende.

VOLG STUDIO PLANTAARDIG OP JOUW FAVORIETE PODCAST PLAYER